

Alþingi
Erindi nr. P 137/339
komudagur 22.6.2009

Alþingi - Umhverfisnefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

UMHVERFISSTOFNUN

Reykjavík, 22. júní 2009
Tilvísun: UST20090600037/sá

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um náttúruverndaráætlun 2009-2013, 52. mál

Með bréfi, dags. 5. júní 2009, sendi umhverfisnefnd Alþingis Umhverfisstofnun til umsagnar tillögu til þingsályktunar um náttúruverndaráætlun 2009-2013, 52. mál.

Umhverfisstofnun telur rétt að víkja nokkrum orðum að framgangi mála undanfarna mánuði og stöðu friðlýsinga.

Í samræmi við lög nr. 44/1999 um náttúruvernd er það hlutverk Umhverfisstofnunar að annast og undirbúa tillögur að friðlýsingu landsvæða og tegunda. Umhverfisstofnunin aflar upplýsinga um eignahald og ábúð á jörðum og jarðapörtum sem verið er að friðlýsa og aflar auk þess upplýsinga um aðra hagsmunaaðila ef þeir eru fyrir hendi. Stofnunin kynnir viðkomandi aðilum drög að friðlýsingarskilmálum þar sem fram koma m.a. hver meginatriði verndunar eru, hversu víðtæk friðunin er, hvaða takmarkanir friðlýsingin hefur í för með sér fyrir hagsmunaaðila eða almenning svo sem hvað varðar framkvæmdir eða veiðirétt og hver umferðaréttur almennings skal vera á svæðinu. Í sérstökum tilfellum er getið um nauðsynlegar framkvæmdir, svo sem lagningu göngustíga, útsýnispalla eða annarra aðgerða sem tryggja eiga að almenningur geti notið þeirra náttúruminja sem verið er að friða. Þegar upp kemur sú staða að Umhverfisstofnun nær ekki samkomulagi við hlutaðeigandi aðila um friðlýsingu og það er álit stofnunarinnar og fagstofnanna t.d. Náttúrufræðistofnunar Íslands að brynt sé að friðlýsa viðkomandi náttúruminjar skal málinu vísað til meðferðar hjá umhverfisráðherra.

Unnið er að friðlýsingu landsvæða í samræmi við náttúruverndaráætlun. Einnig er, eftir því sem tók eru á og eftir því sem samræmist mati á verndargildi viðkomandi svæða, unnið að friðlýsingum samkvæmt óskum heimamanna, einstaklinga eða sveitarstjórna. Aflað er upplýsinga hjá fagstofnunum svo sem Náttúrufræðistofnun Íslands, Hafrannsóknastofnuninni og Veiðimálastofnun um sérstöðu náttúruminja áður en vinna við formlegt friðlýsingarferli hefst.

Svæði sem friðlýst hafa verið árið 2009

Friðlýst hafa verið 6 svæði á yfirstandandi ári og er eitt þeirra á náttúruverndaráætlun 2004-2008.

Umhverfisráðherra hefur staðfest friðlýsingu þeirra og auglýsing þar að lútandi verið birt í Stjórnartíðindum.

- Vatnshornsskógur, friðland, auglýsing nr. 164/2009
- Litluborgir, náttúruvætti, auglýsing nr. 395/2009
- Kaldárhraun og Gjárnar, náttúruvætti, auglýsing nr. 396/2009
- Hvaleyrarlón og fjörur Hvaleyrarhöfða, fólkvangur, auglýsing nr. 397/2009
- Stekkjarhraun, fólkvangur, auglýsing 398/2009
- Hleinar, fólkvangur, auglýsing nr. 399/2009

Svæði sem Umhverfisstofnun vinnur nú að friðlýsingu á:

Gert ráð fyrir að stofnunin sendi inn tillögur að þremur svæðum á þessu ári. Ekki er gert ráð fyrir að vinna við friðlýsingu svæða á náttúruverndaráætlun 2009-2013 hefjist á árinu 2009.

Álftanes – Skerjafjörður (Náttúruverndaráætlun 2004-2008)

Umhverfisstofnun ákvað að skipta svæðinu í suður- og norðursvæði þar sem mikill munur var á vilja sveitarfélaganna við Skerjafjörð að friðlýsa svæðið. Einnig óskuðu Garðbæingar eftir því að aðskilja Gálgahraunssvæðið frá Álftanes-Skerjafjarðarsvæðinu og friðlýsa það sérstaklega sem friðland.

- Drög að auglýsingu fyrir friðland í Gálgahrauni, Garðabæ er tilbúin. Ákveðið hefur verið að Umhverfisstofnun og sveitarfélagið auglýsi fyrirhugaða friðlýsingu í fjölmiðlum og á heimasíðu sveitafélagsins og Umhverfisstofnunar og í dagblöðum.
- Drög að auglýsingu fyrir búsvæðavernd fugla, sérstaklega rauðbrystings og margæsar í Skerjafirði, Garðabæ er tilbúin. Ákveðið hefur verið að Umhverfisstofnun og sveitarfélagið auglýsi fyrirhugaða friðlýsingu í fjölmiðlum og á heimasíðu sveitafélagsins og Umhverfisstofnunar.
- Drög að auglýsingu fyrir búsvæðavernd fugla, sérstaklega rauðbrystings og margæsar í Skerjafirði, Sveitarfélaginu Álftanesi eru langt komin. Unnið er að gagnaöflun um eignahald á netlögum á suðurhluta Álftaness. Umhverfisstofnun hefur lagt til við sveitarfélagið að farin verði sama leið og í Garðabæ, þ.e. að Umhverfisstofnun og sveitarfélagið auglýsi fyrirhugaða friðlýsingu í fjölmiðlum og á heimasíðu sveitafélagsins og Umhverfisstofnunar.
- Umhverfisráðuneytið vinnur að samkomulagi við sjávarútvegs- og landbúnaðarráðuneyti vegna hafsvæðis utan netlaga að 10 m dýptarlínu og við embætti forseta Íslands vegna friðlýsingu á Bessastaðanesi.
- Skerjafjarðarsvæðið innan bæjarmarka Kópavogs er í biðstöðu.
- Skerjafjarðarsvæðið innan bæjarmarka Seltjarnarness er í biðstöðu.
- Skerjafjarðarsvæðið innan borgarmarka Reykjavíkur er á frumstigi.

Látrabjarg – Rauðasandur (Náttúruverndaráætlun 2004-2008)

Sveitarstjórn hefur allt frá því að náttúruverndaráætlun var kynnt sýnt áhuga á friðlýsingu svæðisins. Haldnir hafa verið fundir með sveitarstjórn og einnig opnir fundir með heimamönnum og landeigendum. Frumdrög að auglýsingu hefur verið kynnt sveitarstjórn og landeigendum á almennum borgarafundi. Hafa þarf samband við alla landeigendur, kanna hug þeirra til friðlýsingar og semja um friðlýsingarskilmála. Umhverfisstofnun mun halda áfram að kanna möguleika á friðlýsingu svæðisins í sumar.

Kalmannshellir (skv. beiðni landeigenda)

Landeigandi hefur óskað eftir friðlýsingu hluta hellisins. Drög að auglýsingu hafa verið kynnt landeigenda. Umhverfisstofnun hefur borist álit og athugasemdir Náttúrufræðistofnunar Íslands við drög að friðlýsingarskilmálum. Kynna þarf landeigenda lokadrög auglýsingarinnar.

Húsey (skv. beiðni landeigenda),

Ábúandi hefur í erindi til umhverfissráðuneytisins og Umhverfisstofnunar óskað eftir friðlýsingu. Hluti svæðisins var í tillögum Umhverfisstofnunar vegna náttúruverndaráætlunar 2004-2008-Fljótsdalshérað (Úthérað). Á svæðinu er fjölbreytt fuglalíf og óraskað votlendi. Leitað hefur verið áhlits Landgræðslu ríkisins sem tekur undir það að svæðið verið friðlýst.

Viðey í Þjórsá (skv. beiðni landeigenda)

Viðey er afar frjósamur og gróskumikill hólmi í Þjórsá. Landeigendur hafa af því áhyggjur að ef virkjað verður í neðri Þjórsá að þá verði auðvelt fyrir menn og málleysingja að fara út í Viðey. Til að tryggja sérstöðu hólmanum hafa landeigendur óskað eftir friðlýsingu hans og að vísindamönnum, t.d. hjá Landgræðslu ríkisins og/eða Náttúrufræðistofnun Íslands verði falin umsjón með hólmanum. Drög að auglýsingu hefur verið kynnt Náttúrufræðistofnun Íslands, Landgræðslu ríkisins og umhverfissráðuneyti og beiðni er áhlits þeirra.

Búrfell og Búrfellshraun (skv. aðalskipulagi Garðabæjar)

Garðabæingar hafa óskað eftir því að friða það sem eftir er af hraunum eldstöðvarinnar Búrfells allt frá eldstöðinni og niður í flæðarmál, en hraunstraumurinn ber ýmis nöfn á þessu svæði. Gálgahraun hefur verið tekið með Skerjafjarðarsvæðinu enda eignahald í höndum sveitarfélagsins. Málið er á frumstigi.

Friðlýsingar í biðstöðu:

Vestmannaeyjar (Náttúruverndaráætlun 2004-2008)

Þann 9. júní sl. sendi Umhverfisstofnun umhverfissráðuneytinu bréf þar sem vísað var til þess að stofnunin hefur unnið að friðlýsingu Vestmannaeyja í samræmi við náttúruverndaráætlun 2004-2008, sem samþykkt var sem þingsályktun á Alþingi. Allt frá upphafi hefur verkefnið verið unnið í samstarfi við heimamenn. Í bréfinu var vísað til þess að fram hefur komið á fundi með fulltrúum bæjarins að samkomulag sé um efnisákvæði auglýsingar fyrir búsvæðaverndinni. Umhverfisstofnun óskaði eftir formlegri afstöðu Vestmannaeyjabæjar á friðlýsingu svæðanna með bréfi dags. 17. febrúar síðastliðinn, en svar hefur ekki borist við beiðninni. Í bréfinu segir enn fremur að þrátt fyrir vilja heimamanna til að friðlýsa úteyjar Vestmannaeyja og svæði á Heimaey sem búsvæði sjófugla hafi þeir ekki viljað undirrita friðlýsingu þess efnis þar sem þeir telja nauðsynlegt að friðlýsingunni fylgi nægjanlegt fjármagn til að vakta stofna sjófugla í úteyjum og á Heimaey þannig að unnt verði að sýna fram á árangur friðlýsingarinnar. Loks segir í bréfinu að Umhverfisstofnun telji ekki unnt að ljúka friðlýsingarferlinu að svo stöddu þar sem stofnunin hefur ekki fjármagn eða fjárveitingu til að skuldbinda ríkissjóð til vöktunarverkefna í Vestmannaeyjum. Það sé mat stofnunarinnar á stöðu málsins að rétt sé að vísa málinu til meðferðar ráðherra í samræmi við 59. gr. laga um náttúruvernd en stofnunin er tilbúin til að taka friðlýsingarferlið upp að nýju ef aðstæður málsins breytast.

Geysir í Haukadal (Náttúruverndaráætlun 2004-2008)

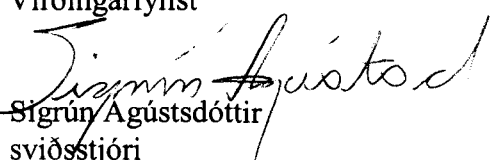
Þann 1. febrúar 2009 sendi Umhverfisstofnun umhverfissráðuneytinu bréf þar sem vísað var til þess að svæðið Geysir í Haukadal sé eitt af þeim svæðum sem séu á Náttúruverndaráætlun

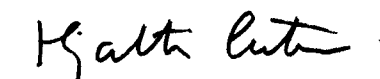
2004-2008 og fram komi í framlagðri þingsályktun til Náttúruverndaráætlunar 2009-2013 að Umhverfisstofnun hefur ekki hafið friðlýsingarferli á Geysissvæðinu þar sem ákveðið var í samráði við umhverfisráðuneytið að bíða eftir kaupum ríkisins á því. Mat stofnunarinnar var og er að eignarhald ríkisins á svæðinu einfaldi mjög og greiði fyrir friðlýsingu á svæðinu og beðið hefur verið eftir tilkynningu umhverfisráðuneytisins um breytt eignarhald á svæðinu þannig að unnt verði að hefja vinnu við friðlýsingarferlið. Umhverfisstofnun hafa ítrekað borist kvartanir vegna Geysissvæðisins sem er mjög vinsæll og fjölsóttur ferðamannastaður. Að mati Umhverfisstofnunar er brýnt að grípa til aðgerða á svæðinu og lagði því til að ráðuneytið feli stofnuninni að vinna að friðlýsingu þess svæðis sem í dag er í eigu ríkisins og að samhliða verði unnið að því að afla fjármuna til að bæta aðstöðu ferðamanna á svæðinu og tryggja öryggi þeirra. Bréfinu fylgdi minnisblað stofnunarinnar um ástand Geysissvæðisins.

Fjármagn til friðlýsinga:

Umhverfisstofnun vill ítreka að í þingsályktunartillögunni er ekki gert ráð fyrir fjármagni til framkvæmdar áætlunarinnar á yfirstandandi ári. Ekki er því unnt að hefja vinnu við framkvæmd áætlunarinnar nema að litlu leyti fyrir en árið 2010. Ekki er heldur gert ráð fyrir fjármagni til að setja af stað rekstur á svæðunum fyrir en árið 2010. Áformuð heildarfjármögnun á ári vegna reksturs fyrirhugaðra 13 svæða er 17 m.kr. sem jafngildir 1,3 m.kr. á hvert svæði. Vegna þessa takmarkaða fjármagns telur Umhverfisstofnun ekki unnt að gera ráð fyrir landvörslu á öllum svæðum. Vart verður unnt að ráðstafa fjármagni til fræðslu, uppbyggingar og vöktunar á svæðunum. Þá bendir stofnunin á að friðlýsing er ótímabundin ákvörðun og því eðlilegt að gert sé ráð fyrir árlegum fjárveitingum til reksturs þeirra svæða sem eru friðlýst en ekki aðeins fjármagni til fjögurra ára.

Virðingarfyllt

Sigrún Agústs dóttir
sviðsstjóri

Hjalti J. Guðmundsson
sviðsstjóri